

De Rechtbank heeft in zijn vonnis kunnen volstaan met een toetsing aan de EG Richtlijn EG 93/13 over oneerlijke bedingen. Deze ambtshalve toetsing gaat in Nederland vooraf aan de eisen van klagers. In ons geval betekent dit dat de Rechtbank zeer uitvoerig als eerste de ambtshalve toetsing heeft uitgevoerd en op grond van die toetsing geconcludeerd heeft dat de opslagverhogingen zijn terug te voeren op een oneerlijk beding en dat derhalve de verhogingen onverschuldigd waren. Daarom zijn al onze andere (primaire en meer subsidiaire) vorderingen afgewezen, omdat wij er - na de vaststelling dat de opslagverhogingen onverschuldigd waren- geen belang meer bij hadden.

EG Richtlijn EG93/13

De hoofdlijnen

“Een beding in een overeenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, wordt als oneerlijk beschouwd indien het, in strijd met de goede trouw, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort”.

“In het geval van overeenkomsten waarvan alle of bepaalde aan de consument voorgestelde bedingen schriftelijk zijn opgesteld, moeten deze bedingen steeds duidelijk en begrijpelijk zijn opgesteld. In geval van twijfel over de betekenis van een beding, prevaleert de voor de consument gunstigste interpretatie”.

Bijlage bij de richtlijn

Als bijlage bij de EG richtlijn is een lijst opgesteld met bepalingen die als oneerlijk worden aangemerkt. Dit geldt o.a. voor bepalingen die

“de verkoper machtigen zonder geldige, in de overeenkomst vermelde reden eenzijdig de voorwaarden van de overeenkomst te wijzigen”.

Uitzonderingen voor financiële diensten

Echter als de overeenkomst de levering van een financiële dienst (bijvoorbeeld een hypotheek) betreft zijn daarvoor uitzonderingen gemaakt:

A. “staat niet in de weg aan bedingen waarbij de leverancier van financiële diensten zich het recht voorbehoudt de door of aan de consument te betalen rentevoet of het bedrag van alle andere op de financiële diensten betrekking hebbende lasten bij geldige reden zonder opzegtermijn te wijzigen, mits de verkoper verplicht wordt dit zo spoedig mogelijk ter kennis te brengen van de andere contracterende partij(en) en deze vrij is (zijn) onmiddellijk de overeenkomst op te zeggen”.

Dit houdt in dat een bank de rente of andere kosten voor zijn financiële diensten eenzijdig mag wijzigen mits:

1. Hij daarvoor de geldige redenen heeft gedefinieerd
2. Hij verplicht is de wijziging zo spoedig mogelijk aan de klant mee te delen
3. De klant vrij is de overeenkomst onmiddellijk te beëindigen

B. “transacties met betrekking tot effecten, financiële instrumenten en andere producten of diensten waarvan de prijs verband houdt met de fluctuaties van een beurskoers of een beursindex dan wel financiële marktkoersen waar de verkoper geen invloed op heeft”.

Dit houdt in dat de bank eenzijdig de prijs van zijn diensten mag aanpassen als deze uitsluitend afhankelijk zijn van externe, niet door de bank te beïnvloeden oorzaken.

Uitspraak van de Rechtbank

Oneerlijk beding

De in de euribor-hypotheekvoorwaarden opgenomen bepaling dat de bank zich het recht voorbehoudt de opslag aan te passen, is volgens de Rechtbank een oneerlijk beding:

- Er is niet afzonderlijk over onderhandeld (consument had er geen invloed op)
- De mogelijkheid tot opslagverhoging verstoort het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk

De bank kan zich niet beroepen op uitzonderingen voor financiële diensten

De Rechtbank is van oordeel dat de bank zich niet kan beroepen op de uitzonderingsregel voor financiële diensten omdat:

Ad A 1. de contract documentatie er niet in voorziet dat de bank in geval van een opslagwijziging, de redenen voor die wijziging aan de lening nemers toe moet lichten. *(Die hadden dus in de overeenkomst moeten staan en niet achteraf gecommuniceerd.)*

Ad A 2. de bank op basis van geen enkele contractvariant gehouden is de klant zo spoedig mogelijk op de hoogte te stellen van een wijziging van de opslag. De rechtbank neemt in dit verband in aanmerking dat een consument die niet tijdig en naar behoren over een op stapel staande wijziging wordt geïnformeerd, de mogelijkheid verliest de berekeningswijze te controleren en in voorkomende gevallen (tijdig) van leverancier te veranderen. *(In sommige overeenkomsten staat dat de klant tevoren geïnformeerd wordt, nergens staat dat dit zo spoedig mogelijk dient te gebeuren. NB. Bij de eerste verhoging kregen de klanten pas op 26 januari 2009 bericht, dat de opslag per 1 februari 2009 werd verhoogd)*

Ad A 3. de Rechtbank heeft vastgesteld dat het niet voldoende is dat consument het recht heeft bij verhoging de overeenkomst te ontbinden, maar dat die ontbinding ook een reëel beschikbaar alternatief moet zijn. De Rechtbank heeft uitgesproken dat daarvan bij onderhavige hypotheekovereenkomsten geen sprake is. Daarbij dient tot uitgangspunt dat sprake moet zijn van een opzeggingsrecht dat ook daadwerkelijk door de consument kan worden benut, hetgeen bijvoorbeeld niet het geval is wanneer de tijd ontbreekt of kosten moeten worden gemaakt om van leverancier te veranderen. *(de bank stelt bij een volledige aflossing een termijn van 30 dagen en brengt bovendien administratiekosten in rekening).* De Rechtbank heeft op grond van bovenstaande de conclusie getrokken dat niet is voldaan aan de voorwaarden om de overeenkomst bij opslagverhoging onmiddellijk te kunnen beëindigen.

Ad B. Op basis van het betoog van de bank zelf, kan worden vastgesteld dat een opslagwijziging niet steeds door externe marktfactoren behoeft te zijn ingegeven. De bank heeft zelf aangevoerd dat de opslag is opgebouwd uit verschillende componenten (liquiditeitskosten, kapitaalkosten, een risico-opslag kosten van bedrijfsvoering en winstmarge).

Niet voldaan aan eisen van transparantie

Tot slot heeft de Rechtbank geoordeeld dat niet is voldaan aan de gestelde eisen van transparantie. Uit de contractdocumentatie is niet af te leiden uit welke componenten de opslag was opgebouwd. Evenmin is duidelijk gemaakt onder welke omstandigheden en volgens welke mechanismen de opslag kon worden gewijzigd. De bank kon dit kennelijk naar eigen inzicht en dus tamelijk willekeurig doen. De lening nemer was niet in staat op basis van duidelijke en begrijpelijke criteria de economische gevolgen te verifiëren die voor hem uit het opslagbeding voortvloeien. Hij was niet in staat dit na te rekenen.

Slotsom

De opslagwijzigingsbedingen zijn onredelijk bezwarend en worden door de Rechtbank ambtshalve vernietigd. Omdat de opslagwijzigingsbedingen met terugwerkende kracht komen te vervallen zijn de betalingen uit hoofde van de verhogingen onverschuldigd verricht. De bank moet deze terugbetalen.

Opslagwijzigingsbedingen ABN AMRO oneerlijk voor consumenten; betalingen onverschuldigd verricht

- Rechtbank Amsterdam, 11 november 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:7848

Deze zaak is aangespannen door twee stichtingen, die de belangen behartigen van particulieren die een hypothecaire geldlening zijn aangegaan met een bank. ABN AMRO heeft aan (een deel van) deze particulieren een hypothecaire geldlening verstrekt en daarbij is een opslag op het Euribor-tarief overeengekomen. In deze procedure klagen de stichtingen over de (toepassing van de) contractuele bedingen uit hoofde waarvan ABN AMRO de opslag heeft gewijzigd.

De rechtbank overweegt dat het hier gaat om consumentenovereenkomsten. Omdat over de opslagwijzigingsbedingen niet afzonderlijk is onderhandeld en het geen kernbedingen zijn, vallen deze bedingen onder de reikwijdte van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten.

De rechter moet het oneerlijke karakter van een dergelijk beding ambtshalve toetsen. De rechtbank oordeelt vervolgens dat de vraag of de opslagwijzigingsbedingen onredelijk bezwarend zijn, moet worden beantwoord aan de hand van de open norm van art. 6:233 BW en aan de hand van in Europese rechtspraak ontwikkelde criteria.

Uit de Richtlijn en de rechtspraak van het Hof van Justitie kan worden afgeleid dat een beding dat de verkoper eenzijdig de bevoegdheid geeft om voorwaarden aan te passen transparant moet zijn. In de opslagwijzigingsbedingen is echter steeds ongeclausuleerd en zonder vermelding van een daarvoor benodigde reden, vastgesteld dat ABN AMRO de opslag kan wijzigen. De opslagwijzigingsbedingen moeten daarom worden aangemerkt als oneerlijk beding in de zin van de Richtlijn.

De rechtbank acht verder van belang dat voor de lening nemers op geen enkele manier inzichtelijk was uit welke componenten de opslag is opgebouwd. De rechtbank acht de opslagwijzigingsbedingen niet transparant en oordeelt dat zij dus onredelijk bezwarend zijn. De bedingen worden door de rechtbank op grond van art. 6:233 sub a BW vernietigd.

Omdat de opslagwijzigingsbedingen met terugwerkende kracht komen te vervallen, zijn de door de lening nemers verrichte betalingen uit hoofde van de verhogingen van de opslag onverschuldigd verricht.

De vordering tot terugbetaling van het onverschuldigd betaalde vermeerderd met rente, wordt door de rechtbank afgewezen, omdat dit deel van de vordering zich niet leent voor een collectieve actie in de zin van art. 3:305a BW.

Bron: SmartNewz AR 2015/2198/Kluwer